

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 3.

Fylke: Vest-Agder

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Gyland

Emne: Brynet

Bygdelag: Nuland krins

Oppskr. av: Lars Fr. Nuland

Gard: Nuland m.fl.

(adresse): Nuland.p.å.

G.nr. Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

Svaret er etter den eldste mann i krinsen: Lars Kr. Hjelleset, han er 90, år. fødd 4/7. 1856. Han er den beste sogemann eg kjenner her i bygda, er minnug og hev lagt seg etter mange ting som andre ikkje vyrder tenkja over.

Slipesteinen er so gamel i bygda, at ingen minnest anna enn at folk slipte ljåerne, men det er sagn om at det var annorleis i gmal tid. Dei gjekk åt smia og tynna ljåen kvar laurdag i slåtten. Det skude vera ein smed i Voilås, det er næraste grannegarden her. denne smeden var so god til å tynna ljå og få dei kvassbeit. Når so smeden hadde gjordt sitt, hadde dei ein større brynestein, av same toet som slipesteinar, som dei fyrst brynte ljåen på. Denne var som ein stor kvasstein, dei kalla den, Sennå, med den grovbrynte dei til eggen vart tunnare og jamn, so tok dei kvassteinen o finpussa etter på. Dei kunde på den måten få ljåen likeså kvass som no dei bruka slipestein. Ja, det var dei som tykkte den gamle måten spurde meir på jernet som var dyrt i den tid, Slipesteinen kalla dei Jarnøydar. Dei brukte også ljåstikkor, ja dei hev vore ibruk i mi tid og er det vel summestader endå Dei laga ljåstikka av eik, helst eik som hadde lege ei stund og var som litt morken. Dei høvla dei firkanta omlag 2. cm på kvar sida smalare i ytre enden, med håndtak i den andre. So tok dei og duppa stikka i vatn og strødde fin sand på den. Denne bruka dei når ljåen var nyslipt for å retta opp eggen utan å rundbryna den forsnært, På den måten kunde ljåen brukast lenge om ein var heldig å ikkje koma burt i stein.

Denne ljåstikka bar dei forsiktig for at ikkje

sanden skulde fara av. Dei gjorde det på den måten, at dei hola ut den mindste knaggen, trur eg det var, på ljaorvet, slik at håndtaket på stikka fall inn og so klembde dei stikka mot knaggen oo so stod den ut i veret på den måten, so hadde dei den ved hand til dei skulde bruka den og so blei den ikkje skada. Det var 2. slag brynesteinar, menn alle gjekk under namn av, Kvasstein, Det var ikkje kvasteinberg i bygda, dei kom anten nordentil, ~~XXXXXX~~ eller austantil, desse var hardare, men gjorde fin egg. For at dei skulde halda seg reine og ta betre gjorde dei seg kvassteinhus av tre, som dei hadde vat i. Men dei fleste sputta på kvasteinen og brynte. kom ein so nær lageleg vatn, vasske ein den rein av og til. Austlandsteinen var stor og tung og kunde delast opp i fleire.

Gylendingerne reiste mykje på handel fyrr i tida. Dei siste som dreiv denne handel var brorane Lars og Jakob Mydlend. Dei heldt på til litt etter år 1900. Men i eldre tid var det mange fleire, dei reiste nord i Dalane og kjøpte inn spyt, strikkevaror, og reiste austover i dei austre bygde i fylket og i eldre tid åt Setesdal og Telemark. So kom dei heimatt med andre varor. Dei kom då og med kvasstein frå Telemark. Desse austlandsteinarne var mest almindeleg då, men seinare er det kome ibruk kunststein.

Det var visstnokk mange gode smedar i gamel tid og det var almindeleg at der var smie på garden, ja, helst til kvart bruk, men sume dreiv meir med det og blei flinkere.

Her på Nuland er det ein stor Heller, som heiter Smihellaren, den hev truleg vore nytte som smie i gamel tid. So lenge eg minnest og hev høurt, hev det vore skikk, at born og ungdom gjekk under Smihellaren kvar påske og kokte egg.

Ein hadde gjerne ein større slipestei heime og sume sette slipesteine i Åna elleg ein bekk og slipte då opp mange lja av gonga, So hadde dei mindre steine med seg ute i heia på slåttan og slipte når det trongst. Ljaen tok ein av når ein slipte, ialleføld Langorvlja. Det hende at ein slipte stutturvlja iuten å ta den or orvet, men det var fårleg. Det hende ei sørgeleg brukte solais med farber ein. Hentbrilla Ståle Nuland

Han slipte ein stutturljå ~~orvet~~ orvet mens ein mindre bror sveivde steine^{or}, Sveiven tok i orvet og ljåen gjekk inn il låret på Ståle og skar av den store pulsåra, so han døydde straks etter av blodtøpet.

nr. 9. Det er vanleg at ein set orvet med enden mot jorda og bryner frå orvet ut mot odden av ljåen.

nr. 10. Eg hev ikkje heurt anna namn enn ,kvassteinhus,

nr. 12. ein festa kvassteinhuset med ein krok i livjordi

nr.13. Ein fuktar med vatn. på kvassteinen, vatn og sand på trestikka

nr. 14 ukjend.

nr. 15+16. ukjend.

nr. 17. 18. 19. 20. ukjend.

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

adr. NORSK FOLKEMUSEUM

BYGDØY

316

318